

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

**Αναθεωρήσεις και παρανοήσεις στο πεδίο των
μαθησιακών δυσκολιών**

ΕΙΡΗΝΗ ΖΗΚΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ-ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ

doi: [10.12681/edusc.1719](https://doi.org/10.12681/edusc.1719)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΖΗΚΑ Ε., & ΑΝΤΩΝΙΟΥ Α.-Σ. (2019). Αναθεωρήσεις και παρανοήσεις στο πεδίο των μαθησιακών δυσκολιών. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1, 243–247. <https://doi.org/10.12681/edusc.1719>

Αναθεωρήσεις και παρανοήσεις στο πεδίο των μαθησιακών δυσκολιών

Ειρήνη Ζήκα: Εκπαιδευτικός πρωτοβάθμιας-Ειδική Παιδαγωγός

zika.irene@gmail.com

Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου: Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε

asantoni@hol.gr

Περίληψη

Οι μαθησιακές δυσκολίες συνιστούν ένα διαρκώς εξελισσόμενο πεδίο διεξοδικών συζητήσεων αλλά συχνά και αντιπαραθέσεων. Ωστόσο, συνήθεις παρανοήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε πολιτικές και πρακτικές που ενίοτε δημιουργούν φραγμούς στην παροχή κατάλληλων υπηρεσιών για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ευρύτερα. Παρανοήσεις σχετικά με την εκπαιδευτική καθοδήγηση, τη φύση των ίδιων των μαθησιακών δυσκολιών αλλά και τη γενική χρήση του όρου πολλές φορές έχουν ως επίπτωση την εφαρμογή ακατάλληλων πολιτικών και την παρεμπόδιση των ορθών πρακτικών. Η σε βάθος κατανόηση της φύσης των μαθησιακών δυσκολιών και η συμπόρευση της γενικής και της ειδικής εκπαίδευσης θα οδηγήσουν στην άρση των όποιων ακόμη υφιστάμενων παρανοήσεων και στην υιοθέτηση πολιτικών που θα συμβάλλουν καθοριστικά στην επιτυχία στο σχολείο, την εργασία αλλά και την κοινωνία των ατόμων εκείνων που αντιμετωπίζουν τέτοιου χαρακτήρα δυσκολίες. Η δημιουργία ενός συναινετικού κλίματος και η συνεχής ανατροφοδότηση έρευνας και πρακτικής καθίστανται απαραίτητες προϋποθέσεις σε συνδυασμό με την συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη όλων όσων συνιστούν το έμπλοχο υποστηρικτικό δυναμικό, όπως οι εκπαιδευτικοί κυρίως αλλά και άλλες ειδικότητες στο χώρο της ειδικής αγωγής, οι οποίοι καλούνται να θέτουν σε εφαρμογή τις κατάλληλα τεκμηριωμένες πρακτικές για τις περιπτώσεις αυτές. Συνεπώς, απαιτείται διαρκής αξιολόγηση αλλά και οι κατάλληλες αναθεωρήσεις όπου και στο βαθμό που αυτές κρίνονται επιβεβλημένες με κομβικούς παράγοντες στη συνολική διαχείριση του ζητήματος να αναδεικνύονται οι εκπαιδευτικοί, το σχολείο, οι γονείς, η κοινωνία και η οργανωμένη πολιτεία με τις υποστηρικτικές της δομές.

Λέξεις-Κλειδιά: μαθησιακές δυσκολίες, παρανοήσεις, εσφαλμένες εκτιμήσεις, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Abstract

Learning difficulties compose a constantly evolving field of in-depth discussions but often controversy. However, common misconceptions can lead to policies and practices that sometimes create barriers to providing appropriate services for children with learning disabilities and special educational needs in general. Misconceptions about educational guidance, the nature of the learning difficulties themselves and the general use of the term often have the effect of applying inappropriate policies and hampering good practice. A comprehensive understanding of the nature of learning difficulties and the combination of general and special education will lead to the removal of any existing misconceptions and the adoption of policies that will make a decisive contribution to success in school, work, and society of those who face such difficulties. The creation of a consensual climate and the continuous feedback of research and practice become necessary prerequisites in connection with the continuous professional development of all those that constitute the human supportive potential, such as teachers, but also other specialties in the field of special education, who are invited to applying well documented practices in these cases. Consequently, ongoing reviews and appropriate revisions are needed to the extent that they are deemed necessary by key factors in the overall management of the issue of highlighting teachers, school, parents, society and the organized state with its supporting structures.

Key-Words: learning difficulties, revisions, misconceptions, erroneous assessments, special educational needs

Αφετηρία των μαθησιακών δυσκολιών καθίσταται η ονοματοδοσία τους από τον Samuel Kirk στην αρχή της δεκαετίας του '60. Περιλαμβάνει τις ίδιες τις μαθησιακές δυσκολίες, τον εντοπισμό τους, την ταυτοποίηση, την αξιολόγηση και την παρέμβαση μέσω επαγγελματιών και υπηρεσιών. Εντοπίζονται στη λειτουργικότητα ορισμένων περιοχών που συνδέονται με την εκμάθηση ως προς έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Συνήθεις παρανοήσεις μπορούν να οδηγήσουν σε πρακτικές και πολιτικές που δημιουργούν φραγμούς στις κατάλληλες υπηρεσίες για τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Ορισμένες παρανοήσεις είναι σαφώς λανθασμένες και επιβλαβείς (για παράδειγμα, άτομα με μαθησιακές δυσκολίες είναι τεμπέληδες ή μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες χρειάζονται σπουδαιότερο κίνητρο για να πετύχουν). Επίσης, πολλές φορές ο όρος Μαθησιακές Δυσκολίες είναι ένας πασπαρτού όρος για κάθε αναπηρία (National Joint Committee on Learning Disabilities, 2011).

Μία παρανόηση καθίσταται το ότι η υψηλής ποιότητας εκπαιδευτική καθοδήγηση στην τάξη γενικής εκπαίδευσης ή σε προγράμματα συμπληρωματικής παρέμβασης μπορεί να αποτρέψει ή να εξαλείψει τις μαθησιακές δυσκολίες. Η διδασκαλία υψηλής ποιότητας μπορεί να μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις των μαθησιακών δυσκολιών. Αυτό μάλιστα κρίνεται ιδιαίτερα αληθές όταν η παρέμβαση

εμφανίζεται κατά την πρώιμη ηλικία του ατόμου (NJCLD, 2006). Ωστόσο, πολλά άτομα με μαθησιακές δυσκολίες χρειάζονται εξειδικευμένη εκπαίδευση, διευκολύνσεις και αντισταθμιστικές στρατηγικές σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Μία ακόμη παρανόηση συντελείται όταν οι μαθησιακές δυσκολίες θεωρούνται συνώνυμες με τις δυσκολίες στην ανάγνωση. Παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μαθητών που προσδιορίζονται με μαθησιακές δυσκολίες στο σχολείο, έχουν προβλήματα ανάγνωσης, οι μαθησιακές δυσκολίες περιλαμβάνουν επίσης ελλείμματα σε τομείς όπως η ακοή, η ομιλία, τα μαθηματικά, η γραπτή έκφραση και οι κοινωνικοσυναισθηματικές και εκτελεστικές λειτουργίες. Αυτές οι περιοχές έχουν μείνει πίσω από την ανάγνωση στην έρευνα, τη χρηματοδότηση, το επίπεδο κατανόησης και το αντίκτυπο στη δημόσια πολιτική (National Joint Committee on Learning Disabilities, 2011).

Μία άλλη εσφαλμένη εκτίμηση περιλαμβάνει τη γενική χρήση του όρου μαθησιακές δυσκολίες για άτομα με άλλου είδους αναπηρίες. Άνθρωποι των Μέσων Ενημέρωσης, γονείς και συχνά εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν εσφαλμένα τις μαθησιακές δυσκολίες όταν αναφέρονται σε μαθητές με αναπτυξιακές και νοητικές αναπηρίες, προβλήματα ακοής, αυτισμό και άλλες αναπηρίες. Οι αναφορές αυτές καθιστούν τις μαθησιακές δυσκολίες "όρο πασπαρτού" όπως αναλύθηκε και προηγουμένως, εξασθενίζοντας την έννοια των μαθησιακών δυσκολιών και απειλώντας την ακεραιότητά της.

Η έρευνα θα πρέπει να καθοδηγεί τις εφαρμόζουσες πολιτικές στις μαθησιακές δυσκολίες. Οι πολιτικές που ισχύουν θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες έχουν πρόσβαση στην καθοδήγηση από ειδικούς, στις κατάλληλες σχετικές υπηρεσίες και σε μία ποιοτική εκπαίδευση.

Για τη δημιουργία αποτελεσματικών πολιτικών, οι εκάστοτε κυβερνήσεις και οι εκπαιδευτικές ηγεσίες θα πρέπει να κατανοήσουν σε βάθος τη φύση των μαθησιακών δυσκολιών και τις ανάγκες των ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες. Τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες συμβάλλουν με θετικούς και ουσιαστικούς τρόπους στο γενικό κοινωνικοοικονομικό όφελος. Η υιοθέτηση πολιτικών που προωθούν την επιτυχία αυτών των ατόμων στο σχολείο, στην εργασία και στην κοινωνία καθίσταται ζωτικής σημασίας.

Άτομα με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δικαίωμα ίσης πρόσβασης σε εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων εγκαταστάσεων και ειδικών υπηρεσιών. Η γενική εκπαίδευση θα πρέπει να συμπορεύεται και να ευθυγραμμίζεται με την ειδική εκπαίδευση και αυτό θα οδηγήσει σε συστημικές αλλαγές.

Η ενίσχυση, θα πρέπει να συνεχιστεί, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην εργασιακή απασχόληση και κατά τη διάρκεια της ζωής. Η υποστήριξη που παρέχεται θα πρέπει επίσης να διασφαλίζει ότι τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην παρέμβαση και σε τροποποιήσεις που τους

επιτρέπουν να συμμετέχουν και να επωφεληθούν από την εκπαίδευση, την εργασία, την ψυχαγωγία και άλλες ευκαιρίες που προσφέρονται σε άτομα χωρίς μαθησιακές δυσκολίες.

Οι πολιτικές που εφαρμόζονται οφείλουν να προωθούν αποτελεσματική προετοιμασία, εκπαίδευση και συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη για τους ανθρώπους που παρέχουν υπηρεσίες στα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Οι εκπαιδευτικοί, τα άτομα που καλούνται να διαχειριστούν αυτές τις καταστάσεις, οι ασκούντες συναφή επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών θα πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις κατάλληλα τεκμηριωμένες πρακτικές.

Συνοπτικά, κάποιες συνιστώμενες πολιτικές καθίστανται η χρηματοδότηση της επαγγελματικής ανάπτυξης με χρήση τεκμηριωμένων πρακτικών, γνώσης και δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, η στήριξη της εφαρμογής των πρακτικών αυτών και η παρακολούθηση της προόδου των παιδιών προς την κατεύθυνση των εκπαιδευτικών στόχων, η χρηματοδότηση και επέκταση της έρευνα υψηλής ποιότητας σχετικά με τη φύση και τις αιτίες των μαθησιακών δυσκολιών, με αξιόπιστες και έγκυρες αξιολογήσεις για τον προσδιορισμό τους, η αποτελεσματική διδασκαλία και η επέκταση των ερευνητικών δραστηριοτήτων στην εξέταση του προφορικού λόγου, της ακοής, της κατανόησης του γραπτού λόγου, των μαθηματικών, της γραπτής έκφρασης και στις κοινωνικοσυμπεριφορικές περιοχές, που είναι σημαντικότερες στο πεδίο των μαθησιακών δυσκολιών.

**I AM DIFFERENT,
NOT LESS**

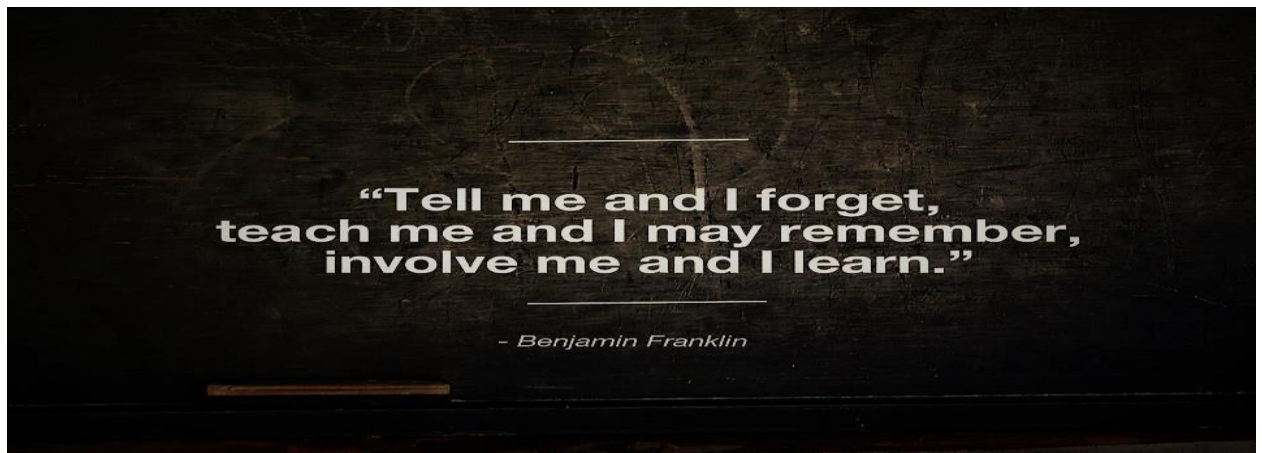
TEMPLE GRANDIN

"Being disabled
should not mean
being disqualified
from having access
to every aspect of
life."

-- Emma Thompson

*"There is no greater
disability in society,
than the inability to
see a person as
more."*

Robert M. Hensel

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Aaron, P. G. (1997). The impending demise of the discrepancy formula. *Review of Education Research*, 67, (4), pp.461-502

Bursuck, W. (2011). Complicating and explicating: Taking up reason in learning disabilities research. *Learning Disability Quarterly*, 34, (2), pp.162-164

Θανόπουλος, Θ. (2005). Εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά με ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτικές ανάγκες. Αθήνα: Ατραπός

National Joint Committee on Learning Disabilities. (2006). Learning disabilities and young children: Identification and intervention. Ανακτήθηκε στις 20/02/2017 από www.ldonline.org/njcdl

National Joint Committee on Learning Disabilities (2011). Learning Disabilities: Implications for Policy Regarding Research and Practice. A Report by the National Joint Committee on Learning Disabilities, Ανακτήθηκε στις 20/02/2017 από http://s3.amazonaws.com/cmi-teachingld/assets/attachments/79/NJCLD_LDValidityPaperFINAL3.30.11.pdf46

Siegel, L.S. (1989). Test Scores in the Definition and Analyses of Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 22, (8), pp.514-518.

Semrud-Clikeman, M. (2005). Neuropsychological Aspects for Evaluating Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 38, (6), pp.563-568.

Τζιβινίκου, Σ., 2015. Μαθησιακές δυσκολίες - διδακτικές παρεμβάσεις. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5332>